

Vårdhygienisk egenkontroll

Verktyg för strukturerat ledningsarbete inom Tandvård.

God vårdhygien är en avgörande del av god patientsäkerhet. Det finns ett omfattande författningsstöd för det vårdhygieniska arbetet i:

- Patientsäkerhetslagen (2010:659)
- Tandvårdslagen (1985:125)
- Smittskyddslagen (2004:168)
- Socialstyrelsens föreskrift, Basal hygien i vård och omsorg (SOSFS 2015:10)
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9).

Enligt patientsäkerhetslagen, så ska vårdgivaren planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sätt som leder till att kravet på god vård i tandvårdslagen (1985:125) upprätthålls. *Lag (2017:62)*. Tandvård ska bedrivas med en god hygienisk standard. Detta berör lokaler, utrustning, samt hur vården planeras och organiseras, enligt Tandvårdslagen 1985:125.

Vårdhygienisk egenkontroll (VEK) är ett stöd för verksamhetschefen att systematiskt kontrollera att vården inom sitt verksamhetsområde bedrivs på ett sådant sätt att god vårdhygien uppfylls.

VEK är tänkt att genomföras på 1:a linjechefsnivå förslagsvis 1 gång per år. Dokumentet innehåller frågor med påstående som ska vara uppfyllda för att kryssa i rutan för ja. För de eventuella brister som identifieras upprättas handlingsplaner för förbättringsarbete.

Enhet/verksamhet: Datum:
Linjechef.....

	Organisation, ledning och styrning	Ja	Nej
1:1	Leder du som linjeförman kontinuerligt en diskussion med medarbetare för att främja en robust patientsäkerhetskultur ur ett vårdhygieniskt perspektiv? Det innebär att; • uppmärksamma och diskutera vårdhygieniska rutiner kontinuerligt. • det finns forum där alla personalkategorier diskuterar och beskriver egna erfarenheter och identifierar situationer som kan medföra risk för smittspridning. • det råder en kultur där medarbetare kan och vågar uppmärksamma varandra om rutiner inte följs. • hygienombud finns på enheten	☐	☐
1:2	Finns ett hygienombud på enheten? • utsedd person med ansvar att arbeta fördjupat med hygienfrågor på arbetsplatsen, i enlighet med uppdragsbeskrivning för hygienombud. Lokala rutiner	☐	☐
1:3	Möjliggör du som linjeförman praktisk träning för alla medarbetare i vårdhygieniska moment? Exempelvis; • hur man bibehåller aseptiken vid undersökning eller för verksamheten relevant moment. • hantering av gods med specificerad renhetsgrad från diskdesinfektor till förråd. • hantering av gods med specificerad renhetsgrad från autoklav till förråd. • hantering av gods med specificerad renhetsgrad från DAC till förråd. • på- och avklädning av skyddsutrustning.	☐	☐
1:4	Säkerställer du som linjeförman att nya medarbetare introduceras i ämnet vårdhygien? Det innebär att; • det finns en checklista över vad som ska ingå och vem som är ansvarig. • medarbetare får kännedom om vårdhygieniska riktlinjer.	☐	☐

1:5	Beaktas vårdhygieniska perspektiv vid risk- och konsekvensanalys i samband med förändring i arbetsrutin eller organisation? Exempelvis vid; • sammanslagning av verksamheter eller förändrat antal behandlingsrum. • förändrad personalsammansättning/kompetens i verksamheten.	☐	☐
1:6	Beaktas vårdhygieniska perspektiv vid risk- och konsekvensanalys i samband med ny- och ombyggnation? Exempelvis; • förråd • lokaler för rengöring, desinfektion och sterilisering • för att förhindra spridning av smitta via byggdamm vid om- och nybyggnation samt renovering av vård- och omsorgslokaler tillämpas riktlinjen Riskbedömning och förebyggande åtgärder vid byggarbeten i vårdmiljö, se länk. Bygghälsan och Vårdhygien (BoV) Förrådshantering i tandvården Lokala rutiner	☐	☐
1:7	Mätningar avseende följsamhet till basala hygienrutiner och klädregler (BHK) sker regelbundet i den omfattning som krävs för att säkra verksamhetens kvalitet. Det innebär att; • mätningens resultat analyseras, följs upp och återkopplas till medarbetare. • avvikelser i resultatet kopplas till förbättringsarbete. Basala hygienrutiner och klädregler	☐	☐
1:8	Beredskap finns för att hantera patienter med misstänkt eller bekräftad smittsam sjukdom för att undvika smittspridning. Det innebär att; • patienter med exempelvis övre luftvägsinfektion eller blåsor tas in direkt i behandlingsrum och undviker väntrum. • tandvårdspersonal har kunskap kring att välja relevant skyddsutrustning utifrån symtom. Lokala rutiner	☐	☐
2.	Klinikens hygienrutiner	Ja	Nej
2:1	Arbetar du som linjefe för att skapa en kultur där vårdrelaterade infektioner (VRI) ses som något undvikbart samt att medarbetarna ser en tydlig koppling mellan eget agerande och risken för uppkomst av VRI? Det innebär bland annat att: • diskussion förs i det dagliga arbetet om hur uppkomsten av VRI kan förhindras, exempelvis på APT. En vårdrelaterad infektion är en infektion som uppkommer hos person under slutna vård eller till följd av åtgärd i form av diagnostik,	☐	☐

	behandling eller omvårdnad inom övrig vård och omsorg eller som personal som arbetar inom vård och omsorg ådrar sig till följd av sin yrkesutövning. • forum finns där alla personalkategorier diskuterar och identifierar situationer som kan medföra risk för uppkomst av VRI. • diskutera vad ett aseptiskt arbetssätt innebär i det praktiska arbetet och hur produkternas renhetsgrad bevaras genom hela processen. Exempelvis hantering av sterilt material från leverans till användning samt hur arbetsflöde och rutiner i desinfektionsrum ser ut. • synergi skrivs vid uppkommen VRI. VRI-smart.se		
2:2	All tandvårdspersonal följer klädregler i direkt och indirekt patientnära arbete. Det innebär att: • arbetsklädernas ärmar är korta och slutar ovanför armbågen så att korrekt handdesinfektion av händer och underarmar kan utföras. • all tandvårdspersonal använder avsedda arbetskläder i direkt och indirekt patientnära arbete, privata kläder och arbetskläder blandas inte. • förutsättningar finns för tandvårdspersonal att kunna byta arbetskläder dagligen samt vid behov. • arbetskläderna får endast användas på arbetsplatsen, om arbetet bedrivs på andra platser får arbetskläderna även bäras vid färd mellan arbetsplatserna.	☐	☐
2:3	All tandvårdspersonal utför korrekt handdesinfektion i direkt och indirekt patientnära arbete. Det innebär att: • händer (inkl. naglar) och underarmar hålls fria från främmande material exempelvis armbandsur, smycken, plåster, lösnaglar, nagellack, bandage och stödskenor samt att naglar ska hållas korta. • tandvårdspersonal med sår/eksem på händer och underarmar deltar inte i direkt och indirekt patientnära arbete.	☐	☐
2:4	Handskar och förkläden används enligt Socialstyrelsens föreskrift om basala hygienrutiner. Det innebär att: • handskar används endast vid kontakt med kroppsvätskor, vid stick- och skär samt vid kemikaliehantering. • händerna ska desinfekteras före och efter användning av handskar. • handskar byts mellan orient och rent vårdmoment. • förkläde används vid patientnära arbete, om kläderna riskerar att komma i kontakt med kroppsvätska eller annat biologiskt material.	☐	☐

	förklädet får inte lämna behandlingsrummet och ska kastas direkt efter användning.		
2:5	Munskydd och visir/skyddsglasögon används vid arbetsmoment med risk för stänk av kroppsvätskor mot ansikte.	☐	☐
2:6	Följs hygienrutiner vid datorarbete? Det innebär att: - tangentbord och mus som är avsedda för vårdmiljö ska användas. Tangentbord och mus ska desinfekteras mellan varje patient med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid. - extraoral fotografering bör utföras med assistans för att uppfylla vårdhygieniska krav. - tillverkarens anvisningar för rengöring och desinfektion av fotoutrustning följs.	☐	☐
3.	Städning, rengöring och desinfektion	Ja	Nej
3:1	Finns det kunskap och skriftliga rutiner för städning mellan patienter på behandlingsrum? Det innebär att: - det ska framgå i rutinerna vad som gäller innan första patienten för dagen, under patientbehandling, mellan patienter samt efter dagens sista patient. Det ska även framgå hur och vilka metoder som ska användas. - det finns en ansvarsfördelning mellan städ- och tandvårdspersonal för vem som städar vad. - linjechef följer återkommande upp följsamhet till rutiner. Lokala rutiner Riktlinjer för vårdhygien inom svensk tandvård (HOBIT) Vårdhandboken - Rengöring och städmetoder SIV städning i vårdlokaler	☐	☐
3:2	Finns det kunskap och skriftliga rutiner för hur rengöring och desinfektion av medicinsktekniska produkter för flergångsbruk ska utföras enligt tillverkarens anvisning? Det innebär att: - det finns en förteckning med tillhörande rengöringsrutin över enhetens medicinsktekniska produkter för flergångsbruk och hur ofta det ska utföras. Exempelvis instrument, hand- och vinkelstycken, turbiner. - medarbetarna har kunskap om vad som är en engångs- respektive flergångsprodukt. Engångsprodukter markerade med en överstruken tvåa återanvänds inte. - linjechef följer återkommande upp följsamhet till rutiner. Vårdhandboken Medicinteknisk produkt med specificeras mikrobiell renhet Vårdhandboken - Ren och steril rutin utanför operationsenheter	☐	☐

	Lokala rutiner		
3:3	Finns det kunskap om skriftliga rutiner för utförande av kvalitetskontroller och sker handhavande av desinfektionsapparaturl enligt tillverkarens anvisning? Det innebär att: • daglig funktionskontroll genomförs enligt rutin och signering dokumenteras • regelbunden kontroll och underhåll sker för alla typer av diskdesinfektorer. • medarbetarna har kunskap om handhavande samt placerar gods i diskdesinfektorer så att fullgod desinfektion uppnås. • insatser finns till håliga rörformade instrument (i första hand spolbrygga) i diskdesinfektor. • det finns det en kvalitetssäkrad process för håliga rörformade instrument, exempelvis dac? • medarbetarna har kunskap om att produkter som rengjorts i DAC kylls av på en yta så att renhetsgraden bevaras. • linjechef följer återkommande upp följsamhet till rutiner. Vårdhandboken- Desinfektionsapparaturl Utbildningsmaterial för spol- och diskdesinfektorer Riktlinjer för vårdhygien inom svensk tandvård (HOBIT)	☐	☐
3:4	Finns det kunskap och skriftliga rutiner för hur sterilisering av medicinsktekniska produkter för flergångsbruk ska utföras enligt tillverkarens anvisning? Det innebär att: • det finns en förteckning med tillhörande rengöringsrutin samt sterilisering över enhetens medicinsktekniska produkter för flergångsbruk och hur ofta det ska utföras. Exempelvis extraktionstänger, luxatorer, skalpeller och hävlar. • medarbetarna har kunskap om hur sterila produkterna ska bibehålla sin renhetsgrad. Det innebär krav på förpackningsmaterial, förpackningsmetod och steriltförvaring. • i samband med steriliseringsprocessen märks förpackningen med sista utgångsdatum. Används giftfri märkningspenna eller stämpel sker markering av datum utanför sterilpåsens svetsrand, används godkänd klisterlapp för ämnat syfte kan den placeras på påsens platsida. • linjechef följer återkommande upp följsamhet till rutiner. Förrådshantering i tandvården Riktlinjer för vårdhygien inom svensk tandvård (HOBIT) Vårdhandboken Desinfektion-och-sterilisering/medicintekniska-produkter	☐	☐

3:5	Finns det en kvalitetssäkrad process för att säkerställa sterilisering av sterilt gods? Det innebär att: • verksamheten säkerställer att gällande standarder för sterilisering följs i verksamheten • dagliga kontroller enligt autoklavens prestanda • dagliga kontroller dokumenteras enligt prestanda • förpackningar kontrolleras vid urlastning, även vid avkylning. • medarbetarna har kunskap om handhavande samt placerar gods i autoklav så att fullgod sterilisering uppnås. • årlig processkontroll genomförs enligt tillverkarens anvisning. • linjechef följer återkommande upp följsamhet till rutiner. Lokala rutiner Riktlinjer för vårdhygien inom svensk tandvård (HOBIT)	☐	☐
3:6	Finns det en kvalitetssäkrad process för ultraljudsapparat? Det innebär att; • temperaturen på vattnet bör ej överstiga 50 grader för att undvika koagulering. • ultraljudsbadet ska inte överlastas. • vätskan byts minst 1 gång per dag eller vid behov oftare, behållaren rengörs vid vätskebyte. • kontroll av ultraljudsbadets funktion utförs enligt tillverkarens anvisning. • följ tillverkarens anvisning avseende tid och avgasning.	☐	☐
3:7	Kemisk desinfektion av medicintekniska produkter utförs enligt tillverkarens anvisning. Det innebär att: • gods som ej tål värmedesinfektion placeras i ett bad av kemiskt desinfektionsmedel under en inverknings tid och ska alltid föregås av rengöring. • följa anvisning från tillverkaren av produkten. • följa anvisning från tillverkaren av kemiska desinfektionsmedel.		
3:8	Finns det en kvalitetssäkrad process för tvätt av vårdtextilier och arbetskläder? • Det inkluderar även en kvalitetssäkrad process av transport, hantering och förvaring av tvätt. Vårdhandboken-Tvätthantering Städning i vårdlokaler - SIV - Utgåva 2.0	☐	☐

4.	Lokaler	Ja	Nej
4:1	Finns material för att tillämpa basala hygienrutiner på behandlingsrum eller där annat vårdrelaterat arbete förekommer, exempelvis i desinfektionsrum och sterilen? Det innebär att; • det finns tvättställ, handdesinfektionsmedel, flytande tvål, torkpapper, handskar i relevanta storlekar, plastförkläde och ytdesinfektionsmedel. • visir/skyddsglasögon och munskydd IIR ska finnas tillgängligt. Andningsskydd FFP3 finns tillgängligt på enheten. • material för att tillämpa basala hygienrutiner ska vara standardiserat uppsatt för att underlätta följsamhet.	☐	☐
4:2	Följs rutiner för arbete i behandlingsrum innan dagens första patient? Det innebär att: • regional rutin är känd och följs av all tandvårdspersonal • linjechef följer återkommande upp följsamhet till rutiner Lokala rutiner Riktlinjer för vårdhygien inom svensk tandvård (HOBIT)	☐	☐
4:3	Följs rutiner för arbete i behandlingsrum efter varje patient? Det innebär att: • regional rutin är känd och följs av all tandvårdspersonal. • linjechef följer återkommande upp följsamhet till rutiner. Lokala rutiner Riktlinjer för vårdhygien inom svensk tandvård (HOBIT)	☐	☐
4:4	Följs rutiner för arbete i behandlingsrum efter dagens sista patient? Det innebär att: • regional rutin är känd och följs av all tandvårdspersonal. • linjechef följer återkommande upp följsamhet till rutiner. Lokala rutiner Riktlinjer för vårdhygien inom svensk tandvård (HOBIT)	☐	☐
4:5	Finns och följs lokala spolningsrutiner för att minska risken för biofilm och tillväxt av Legionella och andra vattenlevande mikroorganismer? se lokala rutiner. Vårdhandboken-Legionella	☐	☐

4:6	Finns rutiner för bakterieprov på unitens vatten? Det innebär att: • följa tillverkarens anvisning av analys av unitens vattenprover. • vattenprover utförs minst en gång per år.	☐	☐
4:7	Det finns en rutin för förrådshantering på enheten som är känd och följs. Det innebär att: • det finns beskrivet hur hantering och förvaring av rena och höggradigt rena medicintekniska produkter samt sterila medicintekniska engångsprodukter och sterila medicintekniska flergångsinstrument ska ske. • det finns beskrivet hur ofta förråd och lokaler för lagerhållning ska städas och med vilken metod. • linjechef följer återkommande upp följsamhet till rutiner		
4:8	Lokaler för lagerhållning av rena och desinfekterade medicintekniska produkter är utformad så att renhetsgraden bevaras på produkterna. Det innebär att: • produkterna förvaras i en stängd lokal som inte är genomgångsrum och är försedd med dörr. • rengöring och desinfektion av orent gods utförs inte i lokalen. • produkterna utsätts inte för solljus, hög och låg luftfuktighet, snabba temperaturväxlingar eller damm. • material och inredning tål alkoholbaserat desinfektionsmedel med tensider • fönstren är inte öppningsbara samt är försedda med solskydd. Fönster får inte vara försedda med gardiner eller utanpåliggande persienner inne i rummet. • material på golv och väggar ska vara lättstädade. • undertak är slätt och lätt att torka av. • golvbrunn får inte förekomma. • om sterila produkter förvaras i samma förråd förvara de i stängda skåp. • om öppna hyllor används i förråd för lagerhållning ska hyllplanet vara minst 45 cm från golv och tak samt 5 cm från vägg och skyddas med hel bottenplatta. • handdesinfektion ska finnas tillgängligt. Städning i vårdlokaler - SIV - Utgåva 2.0 Vårdhandboken – Förvaring Förrådshantering i tandvården	☐	☐

	Teknisk rapport SIS-TR 57:2020 Handbok för grundläggande rekommendationer för lagerhållning, hantering och transport av sterila medicintekniska produkter inom hälso- och sjukvård, tandvård och djursjukvård		
4:9	Lokaler för lagerhållning av sterila medicintekniska engångsprodukter och sterila medicintekniska flergångsinstrument är utformad så att renhetsgraden bevaras på produkterna. Det innebär att: • förvaring sker i en stängd lokal som inte är genomgångsrum och är försedd med dörr. • produkter lagerhålls avskilt från produkter med annan renhetsgrad, antingen i separat rum eller i skåp/olika hyllplan. • förvaring kan ske på öppna hyllor i rummet om det endast är sterila medicintekniska produkter som förvaras i utrymmet. • förvaring sker på ett sätt som medför att produkterna inte utsätts för solljus, hög och låg luftfuktighet, snabba temperaturväxlingar eller damm. Lokal där rengöring och desinfektering sker uppfyller inte kraven på korrekt lagerhållning. • material och inredning i rummet ska tåla alkoholbaserat desinfektionsmedel med tensider. • produktförpackningar ska behållas i sin originalförpackning i avdelningsförpackningen för att tillverkarens märkning för utgångsdatum ska gälla, gör vårdgivaren avsteg från dessa märkningar övergår tillverkaransvaret till verksamheten. • En öppnad avdelningsförpackning bör återförslutas och därför ska locket ej rivas av. Undvik att försluta med tejp då förpackningen kan skadas när den återöppnas. • Tillverkarens datummärkning gäller vid korrekt återförsluten avdelningsförpackning som förvaras i kontrollerad miljö/luftmiljö. • Förpackningar placeras så att den äldsta tas först. • Möjlighet att kunna desinfektera händerna ska finnas i eller i anslutning till utrymmet. Städning i vårdlokaler - SIV - Utgåva 2.0 Vårdhandboken – Förvaring Teknisk rapport SIS-TR 57:2020 Handbok för grundläggande rekommendationer för lagerhållning, hantering och transport av sterila medicintekniska produkter inom hälso- och sjukvård, tandvård och djursjukvård Förrådshantering i tandvården	☐	☐
4:10	Lokal eller yta för mottagning och avemballering av transportförpackning Det innebär att: • avemballering av transportförpackning görs i särskilt utrymme endast avsett för detta. • innan avemballering sker ska ytor rengöras och desinfekteras med alkoholbaserat desinfektionsmedel med tensid. • arbetsdräkten skyddas med skyddsförkläde och handdesinfektion utförs innan avdelningsförpackningen hanteras.	☐	☐

	Förrådshantering i tandvården		
4:11	Behandlingsrum Det innebär att: • ytor är rena och fria från instrument och material. • instrument och material förvaras i stängda skåp och lådor för att undvika stänk samt för att lätt kunna desinfektera ytor. • möbler ska vara avtorkningsbara och tåla alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid. • behandlingsrummet är fritt från gardinlängder, utanpåliggande persienner, draperier och mattor. • fläktar och portabla klimataggregat ska ej användas på behandlingsrum eller där gods av specificerad renhetsgrad hanteras och där sådant gods förvaras.	☐	☐
4:12	Teknikrum Det innebär att: • nytt putsmedel och pimpsten används till varje tandtekniskt arbete. • trissor och borr hanteras enligt rutin för borr till höggradigt rent. • Handstycke, slangar, bänkar och dragskåp rengöres och desinfekteras med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid mellan olika tandtekniska arbeten. • Arbetet desinfekteras innan utprovning i patientens mun.	☐	☐
4:13	Steril/desinfektionsrum Det innebär att: • alla bänkytor och tagytor desinfekteras med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid innan uppstart och efter avslut på dagen. • Rena och orena ytor ska vara åtskilda. Flödet ska vara från orent till rent. • ytor är rena och fria från instrument och material. • avlastningsytan avsedd för gods mellan rengöringsprocesserna desinfekteras.	☐	☐
4:14	Vilorum Det innebär att: • Rummet ska vara utrustat med tvättställ, vägghängt alkoholbaserat handdesinfektionsmedel och flytande tvål samt munskydd, handskar och skyddsförkläde. • Säng och kudde i vilorummet ska vara avtorkningsbara. • Engångslakan eller lakan som tvättas av certifierat tvätteri ska bytas mellan varje patient.	☐	☐

	Minimera leksaker, förekommer leksaker ska de kunna desinfekteras med alkoholbaserat desinfektionsmedel med tensider.		
4:15	Röntgen Det innebär att: - Desinfektera huvudströmbrytaren, exponeringsknapp, röntgenriktmedel, röntgenkragen och i förekommande fall separat röntgenstol, med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid efter varje patientbehandling. - För olika röntgenundersökningar se lokala rutiner.	☐	☐

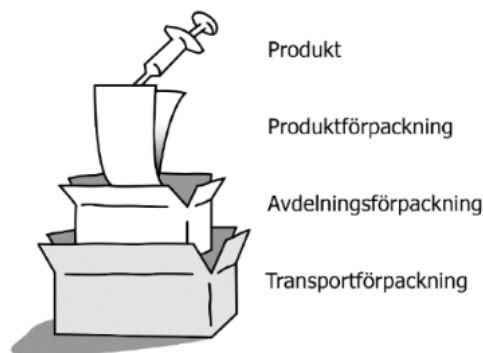
Definition

Aseptiskt arbetssätt: innebär att arbeta utifrån den renhetsgrad momentet kräver, ren eller steril metod och att produkterna och materialet som används bibehåller sin renhetsgrad genom hela proceduren.

Linjeförordning: med begreppet avses en chef för ett specifikt funktionsområde inom en organisation med ansvar för ekonomi och personal.

Patientnära och annat vårdrelaterat arbete: patientnära arbete innebär arbete när patient undersöks, behandlas eller vårdas. Annat vårdrelaterat arbete innebär till exempel hantering av rent gods, städning, arbete i läkemedelsrum, desinfektionsrum eller avdelningskök.

Vårdlokaler: avses rum där patienter vårdas, undersöks och/eller behandlas samt övriga lokaler som behövs för vårdverksamhet exempelvis träningslokaler, städrum.

Figur 1: Beskrivning av de tre lagren av förpackningar i tre-lagers-principen.

Handlingsplan för vårdhygienisk egenkontroll

Datum:
Enhet/verksamhet:
Linjechef:

Punkt i checklistan	Identifierat förbättringsområde	Åtgärd	Ansvarig	Planerat slutdatum	Kommentar	Klart Datum och sign.